

Innst. 50 L

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Prop. 110 L (2014–2015)

Innstilling fra justiskomiteen om endringer i skadeserstatningsloven mv. (standardisert inntektstaperstatning til barn)

Til Stortinget

Sammendrag

Justis- og beredskapsdepartementet legger i proposisjonen frem forslag til nye regler i skadeserstatningsloven om standardisert inntektstaperstatning til barn, jf. skadeserstatningsloven § 3-2 a. Lovforslaget har bakgrunn i forslaget til nye barneerstatningsregler i NOU 2011:16 Standardisert personskadeerstatning.

Den alminnelige regelen i norsk erstatningsrett er at erstatning for personskader utmåles individuelt. Unntak gjelder for enkelte særlige områder der man har valgt å standardisere erstatningen. Ett slikt område er erstatning til barn. Hvor den skadelidte er under 16 år på skadetiden, anviser gjeldende skadeserstatningslov § 3-2 a en samlet standardisert erstatning for fremtidig inntektstap og menerstatning. Standardiseringen har bakgrunn i den særlige usikkerheten som knytter seg til fastsetting av fremtidig inntektstap for yngre skadelidte.

Departementet går inn for å videreføre ordningen med en form for standardisert erstatning til dekning av barns varige inntektstap, men foreslår betydelige endringer i ordningens innhold og utforming. Formålet er å styrke det erstatningsrettslige vernet til unge skadelidte og etablere et mer nyansert og treffsikkert utmålingssystem enn det som følger av gjeldende regler.

Etter forslaget utvides de standardiserte barneerstatningsreglenes virkeområde til å gjelde for perso-

ner som er yngre enn 19 år på skadevirkningstidspunktet. Samtidig oppheves unntaket i skadeserstatningsloven § 3-3 annet punktum slik at reglene også vil gjelde ved krav om erstatning på grunnlag av lovovertridelser som nevnt i § 3-3 første punktum.

En personskade kan medføre at den skadelidte ikke lenger vil kunne utføre arbeid i og i tilknytning til hjemmet. Gjeldende skadeserstatningslov inneholder ingen uttrykkelig regulering av spørsmålet om erstatning for slikt hjemmearbeidstap.

Departementet går inn for å skille utmålingen av inntektstap i tradisjonell forstand (utearbeidstap) fra utmålingen av hjemmearbeidstap. Det foreslås også å skille utmålingen av erstatning for inntektstap fra utmålingen av menerstatning.

Modellen for utmåling av inntektstaperstatning foreslås endret på vesentlige punkter. Det legges opp til at erstatningen som hovedregel skal utmåles etter en tofasemodell. I fase 1 ytes det en såkalt «overgangserstatning» til dekning av barnets inntektstap frem til og med det året det fyller 21 år. Det er her tale om en grovmasket sjablongerstatning basert på den skadelidtes medisinske invaliditet med et krav på minst ti pst. medisinsk invaliditet.

I fase 2 ytes erstatning til dekning av inntektstapet fra og med det året den skadelidte fyller 22 år. Det er i denne sammenhengen det vesentlige fremtidstapet gjøres opp. Erstatningen som utmåles i fase 2, utmåles som hovedregel det året den skadelidte fyller 21 år. Ved lavere uførhetsgrader reduseres erstatningen forholdsmessig. Skadevolderen eller dennes representant pålegges samtidig en plikt til å gi den skadelidte særskilt melding om rett til oppgjør av den endelige erstatningen det året den skadelidte fyller 19 år. I fase 2 tar utmålingen ikke lenger utgangspunkt i skadelidtes medisinske invaliditet, men dennes ervervsuførhet. Grunnpilaren i den nye modellen er å utskyte denne delen av oppgjøret fordi man da nor-

malt får bedre forutsetninger for å vurdere den skadelidtes ervervsevne. Det foreslås imidlertid enkelte unntak fra hovedregelen om oppgjør det året den skadelidte fyller 21 år. Dersom det er åpenbart at skadelidte er 100 pst. varig ervervsufør, kan erstatningen fastsettes tidligere enn det året han eller hun fyller 21 år. Skadevolderen eller dennes representant kan også når som helst oppfylle sin betalingsforpliktelse ved å betale erstatning som om den skadelidte er 100 pst. varig ervervsufør. I den utstrekning det foretas slikt fremskutt oppgjør, aldersjusteres (neddiskonteres) erstatningen etter den skadelidtes alder på oppgjørstidspunktet.

Forslaget inneholder en sikkerhetsventil for unge skadelidte med særskilt høye inntekter. Dersom den skadelidte de siste to årene før skadevirkningstidspunktet hadde en gjennomsnittlig arbeidsinntekt på 5 G eller mer, kan beløpene som følger av en utmåling etter tofasemodellen, forhøyes i det omfang det finnes rimelig.

Som et alternativ til erstatning etter tofasemodellen er skadelidte med medisinsk invaliditet til og med 25 pst. gitt en valgfrihet til i stedet å kreve engangserstatning etter en modell basert på medisinsk invaliditet. Med dette legges det til rette for et enklere og raskere oppgjør ved mindre og mer moderate skader. Det oppstilles imidlertid et krav om minst ti pst. medisinsk invaliditet. Krav om erstatning etter denne modellen må fremsettes skriftlig innen fem år fra skadevirkningstidspunktet og med det året den skadelidte fyller 16 år, som absolutt grense.

Forslaget inneholder særskilte bestemmelser om standardisert erstatning for eventuelt hjemmearbeidstap. Slikt tap erstattes med 4 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av tyngre hjemmearbeid, eller 8 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av også lettere hjemmearbeid.

Det foreslås en egen sikkerhetsventil rettet mot tilfeller hvor den skadelidte ikke har varig opphold i Norge, såkalt «besøkende skadelidte». Ettersom de standardiserte erstatningsreglene er utformet ut fra norske rammevilkår, vil premissene for reglene i slike tilfeller kunne svikte når det ses hen til rammevilkårene i den skadelidtes oppholdsland. Etter forslaget er domstolene derfor gitt en adgang til å tilpasse erstatningsbeløpene i tilfeller der den skadelidte ikke er medlem av folketrygden, og en anvendelse av de standardiserte reglene medfører et åpenbart urimelig resultat.

De foreslåtte endringene i skadeserstatningsloven vil få virkning også for erstatningskrav som fremmes etter reglene i voldsoffererstatningsloven, pasientskadeloven og bilansvarslova. Forslaget griper derimot ikke inn i reglene om utmåling av erstatning ved yrkesskader, jf. yrkesskadeforsikringsloven med tilhørende forskrifter.

Lovteknisk legger departementet opp til at de konkrete erstatningsbeløpene gjennomgående vil fremgå av tabeller inntatt i forskrift. Erstatningsnivået for erstatning som utmåles for fase 2, foreslås imidlertid reflektert i loven ettersom dette utgjør den klart største erstatningsposten.

Finansdepartementet foreslår at det inntas en bestemmelse i skatteloven § 5-15 første ledd som ny bokstav p om at overgangserstatning etter barneerstatningsreglene ikke skal regnes som inntekt og være unntatt fra skatteplikt. Justis- og beredskapsdepartementet slutter seg til Finansdepartementets vurderinger.

Det foreslås for øvrig enkelte tilpasninger og mindre endringer i bilansvarslova, foreldelsesloven, voldsoffererstatningsloven og pasientskadeloven.

Forslaget til nye regler i skadeserstatningsloven om standardisert inntektstaperstatning til barn vil få økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige og for private. Forslaget innebærer en styrking av det erstatningsrettslige vernet for unge skadelidte. Nivået for den standardiserte inntektstaperstatningen heves samtidig som eventuell menerstatning skal utmåles separat. Dette innebærer høyere erstatningsutbetalinger for både offentlige og private ansvarssubjekter, herunder tilfeller hvor det offentlige er ansvarlig etter reglene i voldsoffererstatningsloven og pasientskadeloven, eller hvor kravet rettes mot et ansvarlig forsikringsselskap. Det vises til proposisjonen for nærmere omtale av økonomiske og administrative konsekvenser.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Kari Henriksen, lederen Hadia Tajik og Lene Vågslid, fra Høyre, Margunn Ebbesen, Hårek Elvenes, Charlotte Spurkeland og Anders B. Werp, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og Ulf Leirstein, fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, merker seg at det er bred tilslutning til å endre reglene knyttet til inntektstaperstatning til barn. Formålet er å styrke det erstatningsrettslige vernet til unge skadelidte.

Komiteen viser til at det kan være krevende å finne et utmålingssystem som treffer alle typetilfeller, men legger til grunn at endringene vil skape mer forutsigbarhet, samt en riktigere og mer nyansert utmåling.

Komiteen merker seg at et flertall av høringsinstansene støtter hovedtrekkene i forslaget til nye regler om barneerstatning.

Komiteen merker seg også at departementet rent lovteknisk legger opp til at de konkrete erstatningsbeløpene gjennomgående vil fremgå av tabeller inntatt i forskrift. Videre at erstatningsnivået for erstatning som utmåles for fase 2, blir reflektert i loven ettersom dette utgjør den klart største erstatningsposten.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i skadeserstatningsloven mv.
(standardisert inntektstaperstatning til barn)

I

I lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning gjøres følgende endringer:

§ 3-1 fjerde ledd skal lyde:

Har skadelidte på skadevirkningstidspunktet ikke fylt 19 år, utmåles erstatningen for varig tap i erverv etter § 3-2 a.

§ 3-2 annet ledd oppheves.

§ 3-2 a skal lyde:

§ 3-2 a (inntektstaperstatning til barn)

1. Har den skadelidte på skadevirkningstidspunktet ikke fylt 19 år, ytes erstatning for varig tap i erverv, herunder tap i verdien av arbeid i heimen, etter paragrafen her.

2. Inntektstap frem til og med det året den skadelidte fyller 21 år, erstattes med et antall G etter forskrift gitt av Kongen. Det gis ikke erstatning etter første punktum ved lavere medisinsk invaliditet enn ti prosent.

3. Inntektstap etter det året den skadelidte fyller 21 år, erstattes med 50,8 G og utmåles dette året. Dersom utmålingen likevel først skjer et senere år, fastsettes erstatningen til 51,8 G. Er den skadelidtes ervervsuførhet lavere enn 100 prosent, reduseres erstatningen etter første og annet punktum forholdsmessig. Har den skadelidte en uføregrad som ikke oppfylder kravet for å motta uføretrygd etter folketrygdloven § 12-7, fastsettes erstatningen likevel til en forholdsmessig andel av et antall G etter regler gitt av Kongen i forskrift. Er det åpenbart at den skadelidte er 100 prosent varig ervervsufør, kan erstatningen fastsettes tidligere enn det året den skadelidte fyller 21 år. Skadevolderen eller dennes representant kan også når som helst oppfylle sin betalingsforplik-

telse ved å betale en erstatning som om den skadelidte er 100 prosent varig ervervsufør. Utmåles erstatningen tidligere enn det året den skadelidte fyller 21 år, skal erstatningsbeløpet aldersjusteres etter regler fastsatt av Kongen i forskrift. Den erstatningsansvarlige kan pålegges å stille sikkerhet for den skadelidtes krav på erstatning etter dette leddet.

4. Skadevolderen eller dennes representant plikter å gi en skadelidte med kjent adresse særskilt melding om rett til oppgjør etter tredje ledd det året den skadelidte fyller 19 år. Meldingen skal sendes ved rekommandert brev.

5. Hadde den skadelidte de siste to årene før skadevirkningstidspunktet en gjennomsnittlig arbeidsinntekt på 5 G eller mer, kan beløpene som følger av en utmåling etter annet og tredje ledd, forhøyes i det omfang det finnes rimelig.

6. Ved varig medisinsk invaliditet til og med 25 prosent kan den skadelidte, som et alternativ til erstatning etter annet og tredje ledd, kreve at inntektstaperstatningen fastsettes til en engangserstatning etter regler gitt av Kongen i forskrift. Første punktum gjelder ikke ved lavere medisinsk invaliditet enn ti prosent. Kravet må fremmes skriftlig innen det året den skadelidte fyller 16 år, likevel senest fem år fra skadevirkningstidspunktet.

7. I tillegg til erstatning etter annet og tredje ledd eller etter sjette ledd erstattes tap i verdien av arbeid i heimen med

- a) 4 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av tyngre hjemmearbeid, eller
- b) 8 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av også lettere hjemmearbeid.

8. Ved fastsettingen av erstatning etter paragrafen her skal det gjøres fradrag for forsikringsytelser i den utstrekning den erstatningsansvarlige har betalt premien.

9. Dersom den skadelidte ikke er medlem av folketrygden, jf. folketrygdloven kapittel 2, og bestemmelsene foran leder til et åpenbart urimelig resultat, kan erstatningen forhøyes eller reduseres i det omfang det finnes rimelig.

10. Med «G» menes grunnbeløpet i folketrygden, jf. folketrygdloven § 1-4, med den verdien det har på oppgjørstidspunktet. Med «oppgjørstidspunktet» menes det tidspunktet partene kommer til enighet eller det treffes avgjørelse som blir rettskraftig. Er erstatningen i det vesentlige utbetalt før dette, regnes likevel tidspunktet for utbetalingen som oppgjørstidspunktet.

11. Ved erstatningskrav etter paragrafen her løper renter etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. tidligst fra to uker etter oppgjørstidspunktet, jf. tiende ledd annet og tredje punktum.

12. Dersom retten av særlige grunner fastsetter erstatning etter denne bestemmelsen til terminbeløp, jf. § 3-9, skal terminbeløpet fastsettes til et antall G og slik at det tas hensyn til den skadelidtes skatte-situasjon.

§ 3-3 skal lyde:

§ 3-3 (erstatning for visse personlige krenkelser m.m.)

Bestemmelsene i §§ 3-1, 3-2 og 3-2 a gjelder tilsvarende ved erstatning for krenking eller mislig atferd som nevnt i straffeloven §§ 222, 251, 253, 254, 257, 259, 262, 263, 266, 268 første ledd, 271, 282, 291, 294, 295, 296, 299, 302, 304, 312, 313, 314, 327 eller 330.

II

I lov 3. februar 1961 om ansvar for skade som motorvogn fører skal § 6 annet ledd annet punktum lyde:

Melding om skaden til trygdelaget vert rekna som påkrav, jf. likevel skadeserstatningsloven § 3-2 a ellevte ledd om renter ved inntektstaperstatning til barn.

III

I lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer skal § 9 første ledd lyde:

1. Krav på skadeserstatning eller oppreisning foreldes 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige. Ved krav etter skadeserstatningsloven § 3-2 a tredje ledd løper fristen likevel tidligst fra den dagen da den skadelidte fikk rett til å kreve oppfyllelse. Ved brudd på varslingsplikten etter skadeserstatningsloven § 3-2 a fjerde ledd er fristen etter første punktum 6 år i stedet for 3 år.

IV

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt skal § 5-15 første ledd ny bokstav p lyde:

p. standardisert inntektstaperstatning til barn etter skadeserstatningsloven § 3-2 a annet ledd.

V

I lov 20. april 2001 nr. 13 om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. gjøres følgende endringer:

§ 4 annet ledd skal lyde:

Har skadelidte på skadevirkningstidspunktet ikke fylt 19 år, utmåles erstatning for varig tap i erverv etter reglene om standardisert erstatning til barn i skadeserstatningsloven § 3-2 a.

§ 5 annet ledd oppheves.

VI

I lov 15. juni 2001 nr. 53 om erstatning ved pasientskader mv. skal § 13 annet ledd lyde:

Om renteplikt gjelder reglene i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m., jf. likevel skadeserstatningsloven § 3-2 a ellevte ledd om renter ved inntektstaperstatning til barn.

VII

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Loven gjelder for tilfeller der den erstatningsbetingende hendelsen finner sted etter lovens ikrafttredelse.

Oslo, i justiskomiteen, den 17. november 2015

Hadia Tajik

leder

Jenny Klinge

ordfører